

Brev Finanskomiteen Revidert budsjett

Deres ref:

Vår ref:

Dato: 15.mai 2020

Norsk Industri har gjennom hele koronakrisen vært i svært tett kontakt med våre medlemmer, og fortsatt har vi sterk pågang fra medlemmene om tiltak, og veien videre.

Vi er svært fornøyde med mye regjeringen og Stortinget har gjort, med åpenhet rundt dilemma og tempoet i iverksettelsen. Dette har vært avgjørende for å opprettholde verdiskapingen og sysselsettingen siden mars. God og hyppig dialog har også ført til nødvendig justering av tiltak som har gjort det lettere for industribedriftene å opprettholde aktiviteten. Det er fortsatt viktig helsefaglig at det er spisskompetansen på korona sentralt som er styrende for smittehåndteringen i landet. Samtidig er det åpenbart at de økonomiske effektene fremover vil måtte få sterkere betydning når vi skal finne nye løsninger.

Industrien står i mai 2020 foran tre store utfordringer.

- Koronakrisen påvirker alle industribedriftene, de fleste påvirkes negativt av lavere etterspørsel nasjonalt og internasjonalt etter produktene, dels med lavere produktpriser. I realiteten blir 2020 og 2021 en tung lavkonjunktur for flere bedrifter
- Industribransjene treffes ulikt, de minste og de som selger mot konsumentmarkedet og bilindustrien er hardt rammet på kort sikt, men vil få noe bedre markeder utover året ettersom forbrukerne gradvis letter på lommeboka igjen
- Størst problem på kort og mellomlang sikt er nok fallet i oljeprisen, samt sjokket for cruiseindustrien og flyindustrien. Her er det kanselleringer, utsettelse og elendig etterspørsel i markedene. Dette er dramatisk for mange tusener av arbeidsplasser i norsk industri som har disse industrigrenene som kunder, hvor det er til dels store norske verdikjeder involvert

Norsk Industris forslag og vurdering av tiltakene:

Garantiordningen

Vi konstaterer at 4,7 milliarder av budsjetterte 50 milliarder benyttet av garantiordningen. Den lave utnyttelsen er delvis en funksjon av stramme vilkår. Med tre års varighet er det vanlig for flere bedrifter å få ett års avdragsfrihet og deretter to års nedbetaling, slik at lånet er ute av bankens portefølje når statens (GIEKs) ansvar oppheves. Tre år er svært kort tid for et

lån. Vi mener komiteen bør etterlyse hvorfor man ikke kan justere garantien til å dekke fem år, noe som vil gjøre lånene mer levelige.

Kompensasjonsordningen

Vi konstaterer at i dag, hvor det åpnes for å søke om kompensasjon for april, er status for mars en utnyttelse i ordningen på 965 millioner kroner. Med budsjett på 50 milliarder over tre måneder, er dette en overraskende lav utnyttelse. Nå er det ikke noe mål å bruke mest mulig penger. Vi viser til NHOs innspill om justeringer i ordningen.

GIEKs garantiordninger

Finansmarkedet er ennå skjørt. Vi legger til grunn at myndighetene strekker samtlige garantiordningene i GIEK maksimalt for å kompensere for et mer risikoavers finansmarked. For den delen av industrien som fremdeles har offensive planer, er GIEKs Internasjonaliseringsgaranti relevant ved satsing på eksportorienterte investeringer i Norge. Komiteen må sørge for at det er tilstrekkelig ramme til kommende søknader i tiden fremover. Den forslåtte rammeøkningen for GIEKs alminnelig garantiordning blir fort spist opp av valutakurseffekter og nye regnskapsprinsipper i GIEK.

Grønne korridorer / tilgang på utenlandsk arbeidskraft

Arbeidsgiveravgift

Norsk Industris medlemsbedrifter er fornøyd med reduksjon i arbeidsgiveravgiften og utsettelse av betalingsfristen i tredje termin. Våre beregninger gir en lettelse for industri- og bergverk på om lag en milliard kroner og en likviditetseffekt på 2,5 milliarder kroner av utsettelsen. Grunnlaget for arbeidsgiveravgiften i juni måned er for de fleste bedrifter feriepengegrunnlaget fra året før, og på bakgrunn av dette tror vi Finansdepartementets beregning av provenyet i Revidert nasjonalbudsjett er et for lavt anslag. Grunnlaget for arbeidsgiveravgift i juni 2019 var 105 milliarder kroner ifølge ssb.no, og årets grunnlag vil være høyere, dermed vil avgiftslettelsen på fire prosentpoeng bare for juni utgjøre om lag 4,4 milliarder kroner for hele privat sektor.

Økt avskrivningssats maskiner og produksjonsutstyr

Norsk Industri verdsetter økning av avskrivningssatsen for maskiner med ti prosentpoeng. Dette bedrer likviditeten og øker lønnsomheten ved investeringer i nytt produksjonsutstyr. Tilsvarende ordning gav gode resultater i perioden 2014-2017. Vi håper sterkt at dette tiltaket også kan gjøres gjeldende for investeringer i 2021, slik Prop. 107 LS åpner for.

Skattlegging av oppdrett

I revidert nasjonalbudsjett går regjeringen inn for at det ikke innføres noen grunnrenteskatt på havbruksnæringen. Dette er en viktig beslutning for en næring hvor konkurransen om investeringene mellom lokasjonsland har tiltatt sterkt og hvor den teknologiske utviklingen også innebærer oppdrett på land og langt til havs. Når grunnrenteskatten nå legges død, vil dette i seg selv

føre til at flere små og store prosjekter som i mellomtiden er lagt på is, nå blir realisert. Med norsk leverandørindustri godt posisjonert, blir dette kjærkommen aktivitet i dagens situasjon.

Regjeringen foreslår innføring av en produksjonsavgift på 40 øre kiloen, til havbrukskommunene og fylkeskommunene. Provenyet blir ca. 500 millioner årlig. Dette er noe høyere enn nivået som Norsk Industri, Sjømat Norge og oppdrettskommunene (NFKK) i lengre tid har diskutert. Organisasjonene har omtalt dette som arealleie, men realitetene er de samme.

Regjeringen foreslår i tillegg at staten fra 2022 tar 75 prosent av salgs- og auksjonsinntektene til Havbruksfondet for økt kapasitet og nye tillatelser – mens det i dag er en langt lavere prosent til staten. Vår vurdering er at ved at staten tar en større andel av konsesjonsbetalingen til statskassa er det enda større grunn til å tro at temaet grunnrenteskatt er dødt for alltid. Når Stortinget i juni får avklart ovennevnte rammebetingelser, er viktige beslutninger tatt for investeringene fremover, ettersom næringen fortsatt har ønske om å ekspandere i Norge i årene fremover.

Karbonfangst, transport og lagring

Norsk Industri hadde ønsket at det i Revidert nasjonalbudsjett ble fremmet forslag om investeringsbeslutning om fullskalaprojektet for CO₂-håndtering. Vi har forståelse for at planlegging og forhandlinger med industriaktørene om fullskalaprojektet for CO₂-håndtering i Norge tar tid, men det er nå helt avgjørende at beslutningen tas. Realisering av fullskalaprojektet vil være navet for fremdrift og iverksetting av mange andre klimaprojekter. Det er derfor viktig at investeringsbeslutning fattes i den proposisjonen som regjeringen nå skal legge fram i slutten av mai.

Norsk Industris nylig utarbeidede oversikt over større industriprosjekter viser at det er flere CO₂-håndteringsprosjekter på gang i industrien. Skal slike prosjekter realiseres er det behov for betydelig flere midler til Climit Demo i Gassnova. Programmet fikk et betydelig kutt i Statsbudsjettet i 2020, og dette kuttet bør i det minste reverseres.

Gassnova og industriaktørene har forhandlet frem en avtale om videre drift av Teknologisenteret for CO₂-fangst på Mongstad frem til 31. desember 2023. Regjeringen foreslår i den forbindelse bevilgninger til å dekke statens andel av driften. Teknologisenteret har spilt og vil også fremover spille en særs viktig rolle i arbeidet for å teste nye teknologier for CO₂-fangst. Det er derfor gledelig at avtalen om drift videreføres.

Pakke for design- og ferdigvareindustrien

Design- og ferdigvareindustrien er sterkt rammet av korona nedstengingen. Denne sektoren hadde en eksportvekst i 2019 og står for ca. 6 prosent av norsk eksport, sammenlignet med 25 prosent i våre naboland. Det er et potensial for en dobling av eksporten, som vil bety mange nye arbeidsplasser og verdiskaping i Norge, men da kreves det nye og endrede virkemidler. I en

rapport fra Menon vil dette bety 28 500 nye årsverk og øke norsk BNP med 1 prosentpoeng.

Norsk Industri ber om en tiltakspakke til design- og ferdigvareindustrien på 100 millioner kroner årlig over tre år. Av dette skal 50 millioner gå til en ny eksportutviklingsordning, 40 millioner til et FoU-program for forretningsdrevet innovasjon og de siste 10 millioner til et nytt kompetansesenter for designindustrien.

Vi har flere ganger tatt opp behovet for en ny eksportutviklingsordning. Denne skal organiseres som en egen bransjeeksportorganisasjon etter modell av NORWEP, og tilby finansiell risikoavlastning, markedsinnsikt og konkrete eksport og profileringstiltak.

Forslaget er i tråd med anbefalingene i virkemiddelgjennomgangen presentert i Deloitte-rapporten i november 2019 om fremtidig organisering av eksportarbeidet i virkemiddelapparatet. Det er også behov for en ny ordning som møter behovet i design- og ferdigvareindustrien. Bedriftene selger et stort antall ferdige produktvarianter til konsumenter og profesjonelle kunder i ulike markeder. De norske virkemiddelordningene med eksportkreditt og garantier er innrettet på eksport av få, store kapitalvarer, og treffer ikke.

Et FoU-program for forretningsdrevet innovasjon på 40 millioner kroner vil primært nyttiggjøres av design- og ferdigvareindustrien, men er stadig mer relevant for annen industri basert på norske råvarer. En rekke undersøkelser viser at norske bedrifter er sterkere på produkt enn på marked. I en tid der norsk eksport må økes betydelig for å dekke opp for reduserte inntekter fra petroleumssektoren, er det grunn til å stille spørsmål ved om ikke markedsorienteringen må styrkes betydelig og virkemidlene breddes ut.

Dette programmet skal derfor ha fokus på FoU og innovasjon som utvikler markedsinnsikt, bruk av big data til produktutvikling og markedsstrategi, forskning på nye forretningsmodeller og til å bygge sterke, internasjonale merkevarer. Dette er avgjørende for å lykkes i økt markedsorientering og er viktig for å øke foredlingsgraden i Norge frem til ferdige konsumklare produkter. Et slikt program må få et programstyre med sterkt innslag av denne typen kompetanse fra mer merkantil forskning og merkevarebedrifter.

Et nytt kompetansesenter har sitt utgangspunkt i at design- og ferdigvareindustrien er blant bransjene som har en lav FoU-grad. Det er også en kjensgjerning at det ikke finnes et kompetansemiljø mellom denne industrien og akademia/utdanningsinstitusjonene som har til oppgave å utvikle og styrke forskning og utvikling i denne sektoren. Det er i flere rapporter pekt på den lave FoU-graden og behovet for en kobling mellom akademia og denne industrien. For å bygge en mer vekstkraftig design- og ferdigvareindustri er en samlet industri innen møbel, interiør, tekstil, mote og sport i ferd med å etablere et nytt kompetansesenter med utgangspunkt i

klyngene Norwegian Rooms og Norwegian Fashion Hub, samt bransjeutviklingselskapene Møbelkraft og 3D Knitting & Technology.

Miljøvennlig skipsfart

Skipsverftene har siden oljeprisen falt fra 2014 gjennomgått en formidabel omstilling fra å hovedsakelig bygge serviceskip til petroleumssektoren til å nå ha ordrebøker fra andre typer skip, inkludert ekspedisjonsskip. Generelt er det lavere aktivitet for mye av skipsfarten på grunn av koronaviruset, men særlig inne cruisesektoren er det full stopp.

Dermed må verftene gjennom en ny omstillingsperiode, og gode tiltak både i Revidert nasjonalbudsjett og i fase III-proposisjonen er viktig. Det er også viktig å se de ulike tiltakene i sammenheng.

- økt avskrivningssats fra 14 til 20 prosent for skip i nærskipsfart, utenfor ordningen med tonnaseskatt
- kondemneringsordning for eldre skip
- finansieringsordning for grønne skip

Ordningene med kan gi grunnlag for en større utskifting av skipene i nærskipsfart hvis de sees i sammenheng og utformes slik at eldre skip kondemneres og nye skip kontraheres ved norske verft og med høy andel norskprodusert innhold. Det bør vurderes om ordningene kun skal kunne brukes av rederi som betaler ordinær selskapsskatt i Norge.

Innovasjon, forskning og utvikling

Virkemiddelapparatet bør få beskjed om at nå må alle ordninger brukes maksimalt for å utnytte kapasitet i bedriftene og sørge for at gode innovasjonsprosjekter gjennomføres med større kraft. Ramme for Miljøteknologiordningen, BIA og SkatteFunn må brukes så mye som mulig innenfor statsstøtteregelveket, og begrensninger som har vært innført de siste årene må midlertidig oppheves.

Vi ønsker oss samme holdning fra virkemiddelapparatet i 2020 og 2021 som myndighetene har vist ved håndtering av kontantstøtte. Så bra grunnlag som mulig, men samtidig tempo i utbetalingene, og så heller opprydning i etterkant hvis noe ikke kan verifiseres som forskning og innovasjon. Ikke minst gjelder dette pågående innovasjonsprosjekter som i noen grad trenger ytterligere midler for å kunne gjennomføres.

Som følge av fallet i oljepris i 2015, ble det opprettet en pilotordning innenfor BIA-programmet (BIA-X), som raskt skulle få på plass omstillingsprosjekter innenfor leverandørindustri. Det er som korona-tiltak utlyst BIA-X innenfor helse våren 2020. Vi mener det bør innføres BIA-X for alle omstillingsprosjekter ifm korona (ikke tematisk bundet). Herunder muligheten nevnt over, med hurtigsøknad om utvidet prosjekt for pågående aktiviteter.

Norsk Industri ønsker ekstraordinær bevilgning på 100 millioner kroner til dette. Videre ønsker vi at halvårsutbetalinger skal kunne gjennomføres for

SkatteFunn. Dette vil bety at Skatteetaten må klargjøre godkjenninger av resultater/rapporteringer.

Permitteringsregler

Norsk Industri er positive til at permitteringstiden er forlenget ut oktober i 2020. Dette vil hjelpe mange av bedriftene som av markedsmessige årsaker har vært nødt til å permittere ansatte. Det er stor usikkerhet om fremtiden, ikke minst for bedriftene som er leverandører til petroleumssektoren, og overgangen til nye grønne markeder vil ta tid. F.eks. innen havvind vil det kunne gå flere måneder for rammer og tillatelser til ytterligere havvind på norsk sokkel blir gjennomført.

Leverandørbedriftene vil dermed kunne trenge noe mer tid enn ut oktober/26 uker før alle de permitterte kan starte i jobb igjen. Norsk Industri ber derfor om at permitteringsperioden utvides til 52 uker.

Fase III-tiltak

Behov for forbedring av vilkårene for internasjonal handel

Verdenshandelen var før utbrudd av COVID19 og fallet i oljeprisen preget av stor uro og mange handelsbegrensende tiltak fra flere nasjonalstater. Og dermed svakere vekst i verdensøkonomien, noe som blant annet gjør det mer krevende å løfte levestandarden i fattige land.

En av de viktigste tiltalene regjeringen kan gjøre for norsk eksportindustri er å forhandle frem nye handelsavtaler og bidra til at vilkårene for verdenshandelen forbedres.

På mange områder blant annet prosessindustri er handel og produksjon ikke basert på "level-playing-field". Siden forhandlingene i Bretton Woods på 1940-tallet og etablering av IMF og Verdensbanken har det vært et ønske om like vilkår for bransjene og bedriftene i verdenshandelen. I produksjonsprosessene til f.eks. primæraluminium skapes både direkte og indirekte (fra eventuelle kullkraftverk mv) klimagassutslipp. De norske verkene med svært lave utslipp, men med deltagelse i europeisk kvoteplikt, mister et konkurransefortrinn mot konkurrenter iblant annet Kina som ikke har noen pris på verken de direkte eller indirekte CO₂-utslippene. Disse kan ofte være 5-10 ganger høyere enn de norske utslippene per tonn. Det er viktig at det etableres internasjonale avtaler som skaper et level-playing-field i prosessindustrien mellom EU og Kina, samt andre land.

Norsk Industri oppfordrer storting og regjering til å prioritere arbeid for å bedre vilkårene og etalbere system som sikrer like konkurransevilkår for verdenshandelen i årene fremover. Det er viktig at Utenriksdepartementet og Næringsdepartementet får tilgang på midler og ressurser som gjør at de kan trappe opp det handelspolitiske arbeidet i 2020 og årene fremover

Industribedriftene, ulike organisasjoner og Norsk Industri har spilt inn en rekke tiltak som vil bidra til økt verdiskaping i årene fremover, se linken [oversikt over større industriprosjekter](#).

Elektrifisering, digitalisering, hydrogen og sirkulær økonomi er noen av stikkordene for fremtidig industriutvikling. Mange industribedrifter har skaffet seg posisjoner innen disse verdikjedene, som f.eks. batteri til skip, og det er viktig at det legges til rette for at Norge etablerer produksjon på grunnlag av den nye kunnskap og de nye innovasjonsprosjektene som er gjennomført med midler fra Forskningsrådet og øvrig virkemiddelapparat. Industribedriftene er beredt til å iverksette nye miljøvennlige løsninger fra bygg, anlegg via transport, petroleum, CO₂-håndtering (CCS) og havvind til forsvar og annen offentlig virksomhet.

For maritim næring vil en forsering av Forvarets nye multirolle skip med mineleggerkapasitet og andre statlige skip være viktig. Vanguard-konseptet har i tillegg et betydelig eksportpotensiale.

Med vennlig hilsen
Norsk Industri